

Kamilė GUDMONAITĖ

Lietuvos muzikos ir teatro
akademija

Socialinis teatras kaip gydymo praktika

REIKŠMINIAI
ŽODŽIAI:
socialinis teatras,
terapija, emocija,
pažinimas, katarsis.

ANOTACIJA. Teatro praktikai dažnai sakosi gydą, keičią mūsų visuomenę, tačiau mokslinių tyrimų šia kryptimi Lietuvoje yra itin mažai. Vis dėlto pandemijos laikotarpiu ar kitu kriziniu visuomenei metu tiek praktikuojantiems menininkams, tiek meno teoretikams daug svarbesnis tampa klausimas, ar teatras turi vertę ir realų poveikį, ar teatru galima įsiterpti į realybę ir iš tiesų ką nors keisti, arba remiantis medicinine praktika, net gydyti. Apžvelgiant teatro ir gydymo sąsają istoriniame kontekste, analizuojant emocijų ir katarsio reikšmę teatre ir medicinoje, scenos meno ir neurologijos mokslo bei terapijos ryšį, siekiama išsiaiškinti, ar socialinis teatras, kurio vienas iš teorinių pagrindų – sąsaja su terapijos sritimi, gali turėti poveikį spektaklio dalyviui ar žiūrovui medicininio aspekto.

Tyrinėdamas socialinio teatro kaip terapijos diskursą ir „teatro, kuris gydo“, koncepciją, Jeanas-Marie Pradier kelia klausimą: ką tokio gali turėti teatras, ko neturi medicinos mokslas? Juk iš tiesų menininkai dažnai romantizuojami kaip gydantys ar keičiantys visuomenę, tačiau mokslinio pagrindimo tam stinga, ypač Lietuvoje. Norint įsitikinti, ar ši idėja iš tiesų teisinga, o gal net reanimuoti banalų „gydantį teatrą“, straipsnyje siekiama išsiaiškinti, kokį realų (emocinį ar protinį) poveikį gali turėti socialinis teatras ir ar gali jis kuo nors prisidėti prie medicinoje bei psichoterapijoje taikomo gydymo. Tam, kad ištirtume, ar socialinis teatras, kurio vienas iš teorinių pagrindų – terapinė funkcija, gali paveikti ar kitaip keisti žmogaus mąstymą, veiksmus bei gydyti įvairias traumas, verta palyginti teatro ir medicinos mokslo istoriją bei pažvelgti, kaip teatras ir gydymas yra susiję istoriniame kontekste.

Debora ir Joanna Bowman pabrėžia, kad žodis „teatras“ graikų kalboje reiškia „matymo vieta“, o matymas kaip fenomenas visada buvo integruotas į medicinos mokslą: medicina yra ta erdvė, kurioje susijungia objektyvus stebėjimas, subjektyvi interpretacija, regėjimo linijos ir aklinos, nežinomos teritorijos (Bowman, Bowman 2018: 167). Anot tyrinėtojo Walterio Farberio, senovės civilizacijose nebuvo aiškios atskirties tarp „racionalaus mokslo“ ir magijos. Mesopotamijoje susirgus žmogui, gydytojai naudodavosi tiek maginėmis formulėmis ir ritualais, tiek medicininio gydymu. Pagrindinis bendruomenės

autoritetas buvo egzorcistas-gydytojas *āšipu* (Farber 1995), o psichikos ligos buvo laikomos dievybių įsikūnijimu. Senovės Egipto medicina, išvysčiusi anatomiją ir klinikinę diagnostiką, buvo susieta su antgamtinėmis jėgomis (Nuun 2002), o viduramžiais ir Renesanso laikotarpiu medicinos mokslo pasiekimus demonstruodavo neregėtai populiarius anatomijos teatras – amfiteatro tipo salės, kurių centre / scenoje stovėdavo stalas mirusiojo kūnui. 1594 m. pastatytame seniausiame iki šių dienų išlikusiame anatomijos teatre Paduje kabo užrašas „*Hic locus ubi mors gaudet succurrere vitae*“ („Tai vieta, kurioje mirtis džiaugiasi, galėdama padėti gyvybei“). Anatomijos teatro fenomenas yra įdomus tiek teatro, tiek medicinos vystymosi istorijoje, nes abi sritis nuo susikūrimo pradžios siejo baroko laikotarpiu išpopuliarėjusi mintis – *memento mori*. Mirtis, perėjimas į požemių karalystę, anapusinio pasaulio dievai ir deivės yra dažni graikų tragedijose, viduramžių misterijose ir baroko dramose, o gydymo ritualuose ar ceremonijose mirtis yra neišvengiamas svečias: gydytojas-šamanas senovės kultūrose privalo pereiti į anapus, kad išgydytų tuos, kurie šiapus.

Egzistuojančios įvairios senosios gydomosios praktikos, tokios kaip *Lila* Maroke, *Candomblé* ir *Macumba* Brazilijoje, *N'doep* Senegale, apima įvairius teatrališkumo elementus: tai itin įspūdingos ceremonijos ir ritualai, kurių pagrindą sudaro dainos, muzika, šokiai, kostiumai, persikūnijimai ir terapinė ritualo funkcija. Štai Indijos gydymo praktikoje šamanas tiesiog bendruomenės akyse įsikūnija į dievybę (ar leidžia dievybei įsikūnyti į jį): apsivelka margą kostiumą, užsideda tam tikrą karūną, apsistato varpeliais, būgnais bei kitais ritualiniais objektais, apsišlaksto vandeniu ir pradeda įsikūnijimo kelionę: skambant varpui bei būgnui kartojamos mantras, kol galiausiai patenkama į transą ir prasideda gydymo ritualas¹. V a. Atėnuose gydytojus atrinkdavo viešo oratorinio mūšio metu (Pradier 2016: 191). Minios išrinktas gydytojas turėdavo scenoje išgydyti sergantįjį. Jacqueso Jouanna'o teigimu, Graikijoje bei įvairiose gentinėse kultūrose gydytojai visada „atlieka vaidmenį“ (*performing*) (Jouanna 2001), kai kurie jų, be abejo, naudoja teatrinis efektus tam, kad užmaskuotų savo nekompetenciją.

Viena garsiausių gydymo įstaigų senovės istorijoje – Epidauros Graikijoje. Būtent šis miestas yra laikomas tiek medicinos, tiek teatro gimimo vieta. Pagrindinis gydymo metodas Epidaure buvo gydymas sapnuose (*dream healing*). Pasak Wilbert'o M. Geslerio, „graikai tikėjo, kad žmonėms miegant jų siela išsilaisvina iš kūno tam, kad galėtų persikelti į dvasinę realybę ir bendrauti su dievais“ (Gesler 1993). Gydymas rėmėsi dievų Apolono, Maleato ir Asklepiaus gydančiomis galiomis. Terapijos pobūdis Epidaure turi

1 Šis ritualas stebėtas pačios autorės kelionės į Indiją metu. Jame yra itin daug teatrui būdingų elementų: kostiumas, įsikūnijimas, „vaidmuo“, besąlygiškas šamanės ir stebinčiųjų tikėjimas, žiūrovo ir aktoriaus santykis, išėjimas iš „vaidmens“.

paralelių su postfroidišku ir postjungišku moderniu psichoterapijos pasauliu (Moughtin, McMahon Moughtin, Signoretta 2009: 12): tiek Froidas, tiek Jungas išskyrė sapnų svarbą paciento gydymui. „Kunigas-gydytojas praktikavo būdus, gerai žinomus dabartinei psichologijai: gydymui naudojo hipnozę, inkubacijos periodu greičiausiai buvo taikomas badavimas. Pacientai panirdavo į terapinį miegą mistiškoje, virpančioje aliejinių lempų šviesoje“ (Kasas, Struckmann, Kasas 1990). Tačiau itin svarbu paminėti, kad milžiniškame Epidauro gydymo centre, kuris laikomas šiandieninių gydymo bei *spa* centrų gimtine, egzistavo didelis Epidauro teatras, tobuliausias ir didžiausias Senovės Graikijoje. Tai įrodo, kad graikai, pastatydami apie 12 000 žiūrovų talpinantį teatrą gydymo įstaigoje, tikėjo, kad ši meno šaka turi pozityvų poveikį protinei ir fizinei pacientų sveikatai. Kitaip tariant – Senovės Graikijoje teatras, be hipnozės, badavimo, *spa* malonumų ar kitų metodų, buvo viena iš priemonių gydyti sergantį žmogų.

Šias ir panašias gydymo praktikas tyrinėtojas Louis Marsas pavadino „etnodramomis“, o 1958 m. Henrio Collombo iniciatyva įkurta psichiatrijos mokykla pirmoji pamėgino antropologinį požiūrį į „beprotybę“ (*madness*) pritaikyti praktikoje. Remdamasis iš Afrikos gydytojų įgyta patirtimi, Collombo siekė įgyvendinti psichikos sutrikimų turinčių asmenų reabilitaciją. Būtent Afrikoje nuo 1980 m. pradėjo vystytis „dalyvavimo teatras“ (*theatre of participation*), kurio pagrindą sudarė ritualinis teatras, edukacinis teatras, terapinė koteba², teatras-debatų, taigi gydymui pradėta taikyti teatro praktika.

Pradier teigimu, bet kurioje civilizacijoje būtų sunku rasti vien tik racionalumu grįstą gydymą (Pradier 2016: 191). Platonas „Faidroje“ teorinę mediciną palygina su drama: „gydytojai negimsta iš medicinos knygų fragmentų, o tragedijos nėra parašomos iš receptų skiaučių“ (Pradier 2016: 192). Taigi persikūnijimai, ritualai, muzika, kostiumai, dainos, šokiai, antgamtinės galios, žiūrovo ir aktoriaus (paciento ir gydytojo) ryšys nuo seno buvo laikomi esminiais gydymo elementais. Negana to, Pradier gydytoją prilygina teatro režisieriui: „režisieriaus ir gydytojo menas apima iliuzijos kūrimą, galimybę keisti / taisyti / gydyti bei gebėjimą sukelti individualias bei kolektyvines emocijas ir jausmus“ (Pradier 2016: 192). „Tradicinės“ ar „etninės“ gydymo praktikos, eurocentristiniu šiuolaikinės medicinos požiūriu, atrodo „teatrališkos“ neigiama prasme, tačiau medicinos ir teatro istorijos sąsajos leidžia daryti išvadą, kad medicina kaip mokslas istoriškai kyla būtent iš vaizduotės, jausmų, iracionalumo ir magijos srities, o kiekviena didinga istorinė gydymo vieta siejama su mitu.

2 Koteba – Malyje gyvenančios Bamana genties teatro tradicija. Koteba pažodžiui reiškia „didelė sraigė“. Sraigės metafora įvardijamas spektaklio scenos formavimas: žiūrovai, šokėjai, aktoriai ir muzikantai sudaro koncentrinę ratų formą, kurie arčiau centro vis mažėja.

Emocijos ir katarsis

Gana anksti psichologai išryškino faktą, kad žmonės yra labiausiai emocionalūs iš visų gyvūnų rūšių. Donaldas Hebbas nuomone, būtent emocijų reguliavimas yra socialinės organizacijos pagrindas (Hebb 1949). Šią idėją perėmęs vokiečių sociologas Norbertas Eliasas įrodė, kad žmonijos civilizacijos istorija gali būti suprantama kaip emocijų kontrolės istorija. Dėl šių priežasčių buvo išrasta nemažai būdų, padedančių suvaldyti žmonijos emocijas. Eliasas išskiria tris: pasitenkinimo emocijomis produkavimą, šių emocijų kontrolę ir jų integraciją (Pradier 2016: 195). Kitaip tariant, jei leidi emocijoms reikštis „legaliai“, tačiau sugebi jas suvaldyti – gebi kontroliuoti visuomenę.

Jau graikams buvo žinomas nuotaikos sutrikimas, pasireiškiantis nerimu, abejingumu ir motyvacijos trūkumu. Ksenofontas, tyrinėjęs šią ligą, įvardijo ją *athumia* (*thumos* – „gyvybinė jėga“). Dabartiniu metu ji vadinama distimija ir pasireiškia emocinių reakcijų, pagal etimologiją – gyvybinės jėgos, nebuvimu. Ypač dažna potrauminių neurozių, kurias išgyvena prievartos, terorizmo, karo, nelaimingų atsitikimų aukos, atvejais. Psichofiziologė Susana Bloch sukūrė aktorių rengimo metodą, kurį pavadino *alba emoting*. Tai efektyvus būdas sužadinti emocinį aktyvumą žmonių, kenčiančių nuo distimijos.

Pagrindinių emocijų raumenų tonuso, laikysenos ir kvėpavimo modelius Bloch pritaiko savo metodui: anot jos, vaidinant tam tikrą emociją naudojamos jos fiziologiniai požymiai ir taip paskatinamas emocijos atsiradimas, nes fizinis veiksmas gimdo emociją (Pradier 2016: 196). Šio metodo tikslas – atpažinti pagrindines savo emocijas ir išmokyti jas deramai išreikšti. Įvaldęs šią techniką ir atpažinęs savo jausmus, individas gali atsitraukti nuo emocijos, lavinti stebėjimo įgūdžius, galų gale, nepasiduoti veiksams, kuriuos ji skatina, būti neutraliu savo jausmų atžvilgiu. Šią techniką taikantys tiek aktoriai profesionalai, tiek bet kurios kitos profesijos žmonės gali stebėti įvairias emocijas, atskirti jas viena nuo kitos, mažinti neurozes, įtampą, nerimą ir depresiją.

Neurofiziologas Antonio Damasio suformulavo emocijų teoriją, pagal kurią emocijos nebėra suprantamos kaip „sąmonės sutrikimas“ (Damasio 2005). Iš tiesų pastaraisiais dešimtmečiais patvirtinamas didelis emocijų ir jausmų vaidmuo tiek individualiame, tiek kolektyviniame gyvenime: etnopsichiatriją ir emocijų antropologiją praturtina smegenų plastiškumo ir tarpinapsinių jungčių dinamikos tyrimai. Atnaujindami seną graikų gyvybinės jėgos kaip psichinės energijos idėją tyrėjai pabrėžia, kad smegenų veikla, suprantama kaip kompleksinė sudėtinga sistema, yra paremta intensyviu patyrimu (Pradier 2016: 196). Pagal Pradier, „psichobiologiniu požiūriu visuomenė yra panardinta į emociškes kultūras, kurioms būdingas nuolatinis svyravimas tarp dviejų polių – pertekliaus ir trūkumo“ (Pradier 2019: 196).

Remiantis autoriumi galima teigti, kad mūsų intelektualizuota kultūra, pasižyminti vangia ir nuolat apribojama vaizduote, arba užkerta kelią emocijoms, arba sukuria situacijas, kai jos gali egzistuoti nekontroliuojamos, nes užgniaužtos emocijos anksčiau ar vėliau prasiveržia. Tokioje visuomenėje itin svarbus yra „emocinis meistriškas“ ir „emocijų valdymas“. Pradier išskiria keletą kultūrinės technikos rūšių, kurios gali padėti valdyti emocijas:

1. Integracijos technika – padeda pasiekti psichosomatinį atsipalaidavimą (Hatha joga, Kayakalpa, meditacija).
2. Aktyvacijos technika – sužadina smegenų požievio struktūras ir slopina žievės kontrolę (traso būseną, psichodelinę patirtis, respiracinę alkalozę).
3. Racionalizacijos technika – emocinius įvykius paverčia verbalinėmis kategorijomis (žodinė ar rašytinė ekspresija, įvairi meninė praktika, išpažintis, dialogas) (Pradier 2019: 196–197).

Taigi racionalizacijos technikai priskiriama meninė praktika gali būti laikoma vienu iš emocijų valdymo būdų. Perfrazuojant Pradier galima teigti, kad meno kūrinys yra neišreikštų, neįvardytų ir nesuvoktų emocijų racionalizavimas ir turi galios įkūnyti jausmą ar pojūtį, paversti juos realiais, išsąmonintais. Vėlyvosios antikos laikų tekstai leidžia susidaryti įspūdį, kad egzistavo medicininė stimuliavimo teorija, pagal kurią emocijos, kylančios spektaklio atmosferos paveiktam žiūrovui, dėl empatijos persiduoda visai auditorijai (Pradier 2016: 196). Būtent trauminių patirčių ekspozicija yra vienas iš psichoterapijos gydymo etapų, tad galima teigti, kad spektaklį stebintis žiūrovas, patirdamas ir suvokdamas savo jausmus, gali pagerinti savo emocinę būklę. Šiai minčiai antrinantis Jasonas M. Baueris pažymi, kad empatiją ir spontaniškumą patyrę žiūrovai gali išsivaduoti iš savo baimių (Bauer 2013). Baimė – itin svarbi emocija, ji sudaro ir katarsio, patiriamo stebint spektaklį, apibrėžimo pagrindą. Graikų tragedijoje katarsį sukelia dvi stiprios emocijos – gailestis ir baimė.

Įdomu, kad Aristoteliui priskiriama „katarsio“ sąvoka vis dėlto turi ryšį su senovėje vykdavusiais apšvalymo ar egzorcizmo ritualais. Medicinos mokslas iš esmės atnaujino šio žodžio reikšmę. Kuriantis šiam mokslui, gydytojams katarsis reiškė apšvalymo, kraujavimo ir chirurgines šalinimo procedūras. Tai, kas apunkina, sargdina ar teršia kūną, fiziologine prasme turi būti pašalinta (Pradier 2016: 193). Katarsis, kaip vėmimas, apšvalymas ir kraujavimas, keletą kartų paminimas Hipokrato užrašuose. To laiko medicinoje katarsiu vadinamas „žarnyno valymas ir visi kiti procesai, kurie atlaisvina viską, kas fiziologiškai apunkina kūną“ (ibid.). Žodis katarsis į prancūzų medicinos vadovėlius atėjo 1865 m. ir reiškė „bet kokį natūralų ir dirbtinį ištuštinimą“ (ibid.), taip pat papildė psichologų ir terapeutų terminologiją. Medicinos terminą sujungiant su aristotelišku

katarsiu, patiriamu teatre, galima daryti išvadą, kad katarsis nurodo tam tikrą emocinę reakciją, kurią patirdamas subjektas yra išlaisvinamas iš represuotų pasąmonės polinkių ar obsesijų, atsiradusių dėl seniai susiformavusių traumų. Tai suformuoja teatro, kurio tikslas – sukelti žiūrovams katarsį, pobūdį. Katarsis – gydanti būseną, jis išlaisvina užspaustas emocijas ir šalina įtampą. Taigi, jei teatras sukelia žiūrovui šią būseną, galima suponuoti, kad jis atlieka gydomąją funkciją, ir tai greičiausiai paaiškina, kodėl didžiausiame gydymo centre greitai pastatė milžinišką teatrą.

Teatras ir protas

XX a. 5-ajame dešimtmetyje atsiradus pirmosioms teorijoms apie protą, pradėjęs vystytis kognityvinis mokslas 7-ajame dešimtmetyje virto svaria ir stabilia mokslo šaka. Būtent kognityvinis mokslas suformuoja pažinimui ir suvokimui svarbų aspektą: žinojimas gali būti pasiekiamas per patirtį (*knowledge = experience*). Kartu su kognityvinio mokslo populiarėjimu visuomenėje atsirado tam tikras požiūris į žmogaus smegenis: atliekant įvairias užduotis jas galima vystyti, tobulinti, apgauti natūralius senėjimo procesus. Šiandien itin išpopuliarėjus įvairioms programėlėms, žaidimams, užsiėmimams, gerinantiems protinę veiklą, Dave'as Mungeris teigia, kad teatras ir drama yra geriausias užsiėmimas proto sveikatai. 2004 m. Elmhursto koledže buvo atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo 60–85 metų 124 žmonės. Jo metu dalyviai mėnesį dalyvavo devyniose 90 min. trukmės sesijose: viena grupė dalyvavo teatro užsiėmimuose, kita praktikavo vizualiuosius menus, o trečioji neturėjo jokių pratybų. Kiekvienas žmogus prieš tyrimą ir po jo atliko kognityvinius testus. Tyrimo pabaigoje paaiškėjo, kad teatrą praktikavusių dalyvių testo rezultatų pokytis buvo itin ryškus – kognityvinio testo balai, susiję su problemų sprendimu ir bendra psichologine savijauta, buvo gerokai didesni. Atminties gebėjimai pagerėjo ir vizualiuosius menus praktikavusios grupės, tačiau tiek pastarosios, tiek teatro grupės rezultatai gerokai skyrėsi nuo trečios grupės, neturėjusios jokios praktikos ir užsiėmimų. Pakartotiniai dalyvių tyrimai po keturių mėnesių rodė, kad teatro grupės žmonių gebėjimai nė kiek nesumažėjo (Hough 2012: 454–456). Taigi teatro praktika gali apsaugoti nuo pažinimo funkcijų sutrikimo (*cognitive decline*), atsirandančio su amžiumi (Bell 2012), o Briano ir Sigmundo Hough'ų teigimu, teatras galėtų sumažinti ar užkirsti kelią tokioms ligoms kaip Alzheimeris, nes ši veikla stiprina smilkinio skiltį (*temporal lobe*) smegenyse, atsakingą už atminties formavimą ir saugojimą ir susijusią su pažinimo funkcijų nykimu. Teatras priverčia smegenis veikti netradiciniu būdu, aktyvindamas tas smegenų dalis ir jų jungtis, kurios paprastai kartu neveikia ir kasdienybėje yra nenaudojamos (Hough 2012: 455). Naudojant smegenis visu jų pajėgumu, mažinamas su senėjimo procesais susijęs pažinimo funkcijų nykimas.

Kadangi socialinį teatrą kurdami režisieriai dažnai įtraukia ir tam tikras socialines visuomenės grupes, galima numanyti, kad būtent tiems žmonėms, kurie vienaip ar kitaip dalyvauja teatro pastatyme, vyksta pokyčiai, grindžiami kognityvinio ir neurologijos mokslo tyrimais. Tai reiškia, kad socialinis teatras gali turėti medicininį ir terapinį poveikį individams, tiesiogiai įsitraukiantiems į spektaklio statymo procesus: pabėgėliams, neįgaliesiems, nuteistiesiems, vaikų namų auklėtiniams ar kitiems. Atsižvelgdama į temą juos į spektaklio kūrimo procesą nusprendžia įtraukti teatro kūrybinę grupę. Tačiau kadangi socialinis teatras vis dažniau įtraukia žiūrovą, priversdamas jį balsuoti, diskutuoti, kalbėtis, spręsti, galima numanyti, kad šis taip pat dalyvauja tam tikruose kognityviniuose smegenų procesuose. Pagal katarsio teoriją, susitapatindamas ir išgyvendamas tam tikras emocijas, jis „išlaisvina“ neišreikštus jausmus ir „atkemša“ viską, kas emociškai yra užblokuota.

Svarbu paminėti, kad senas anglų kalbos žodis *haelan*, iš kurio etimologiškai kyla žodis *heal*, reiškia „vientisumą“. Būtent vienas svarbiausių socialinio teatro tikslų yra ne kas kita, kaip vientisumo pojūtis, *susijungimas*: visuomenės ir individo, individo su savimi, visuomenės ir visuomenės. Pasak Augusto Boalio ir Jacobo Moreno, pagrindinė žmogaus psichologinių problemų, nerimo ar psichozijų priežastis – visiškas ar dalinis *aš* suvokimo praradimas bei negebėjimas kurti ryšį su kitais žmonėmis, komunikuoti su realybe (Schininà 2004: 18–19). Markas Fearnowas antrina teigdamas, kad „žmonės gyvena nuolatinėje nerimo ir anomijos būsenoje, nes nesugeba sukurti prasmingų ryšių vieni su kitais“ (Fearnow 2007: 4). Būtent socialinis teatras kaip simbolinė bendravimo forma, struktūruojanti asmenines patirtis aplinkos ir pasaulio kontekste, gali gydyti ir atkurti prarastą ryšį su savimi ir pasauliu.

Taigi socialinio teatro funkcija yra siejama su dramos terapija – jis gali gerinti kognityvines proto funkcijas, mažinti pažinimo funkcijų sutrikimus, išlaisvinti ir išvaduoti užgniauztas emocijas, kurias kelia vaikystėje patirtos traumos. Nuo pat medicinos mokslo istorijos pradžios, kuri sietina su ritualu, teatras ir medicina žengia koja kojon gydymo plotmėje ir kai kuriais aspektais istoriškai yra tiesiogiai susipynę. Šiuolaikinis socialinis teatras taip pat veržiasi į terapinę, gydomąją erdvę, sukeldamas tarpinę susijungimo ir išsilaisvinimo būseną – katarsį ir tuo galimai mažindamas socialinę atskirtį, diskriminaciją ir priimdamas išstumtus bendruomenės narius, kartu skatindamas tapatybės susijungimą, *aš* grįžimą į vientisumą ir galimą (iš)gijimą.

*Įteikta 2020 10 01
Priimta 2020 11 25*

LITERATŪRA

- Bauer, M. J. *Theatre of Community: Healing Functions of Theatre in Society*. Park University, Parkville, 2008, p. 9.
- Bell, C. C. Prevention in action: Promoting creative engagement in the elderly. *Clinical Psychiatry News*, 2012.
- Bowman, D.; Bowman, J. The seeing place: Talking theatre and medicine. *Arts & Humanities in Higher Education*, 2018, Vol. 17 (1), p. 167. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1474022217732873> [žiūrėta 2020 01 18].
- Damasio, A. *Descartes' Error: Emotion, Reason, and the Human Brain*. Paperback – September 27, 2005.
- Farber, W. *Witchcraft, Magic, and Divination in Ancient Mesopotamia, Civilizations of the Ancient Near East*. 3. New York: Charles Scribner's Sons, MacMillan Library Reference, Simon & Schuster MacMillan, 1995.
- Fearnow, M. *Theatre and the Good: The Value of Collaborative Play*. Cambria Press, Youngstown, NY, 2007, p. 4.
- Gesler, M. W. Therapeutic landscapes: Theory and a case study of Epidauros. *Society and Space*, 1993, Vol. 1, Issue 2.
- Hebb, D. *The Organisation of Behaviour*. New York: Wiley and Sons, 1949.
- Hough, H. B.; Hough, S. The Play Was Always the Thing: Drama's Effect on Brain Function. *Psychology*, 2012, Vol. 3, No. 6, p. 454–456.
- Jouanna, J. *Hippocrates*. Johns Hopkins University Press, 2001.
- Kasas, S.; Struckmann, R.; Kasas, A. *Important Medical Centres in the Antiquity: Epidauros and Corinth*. Published by Editions Kasas, Athens, Greece, 1990.
- Moughtin, C.; McMahon Moughtin, K.; Signoretta, P. *Urban Design: Health and the Therapeutic Environment*. 2009, p. 12.
- Nuun, F. J. *Ancient Egyptian Medicine*. University of Oklahoma Press, 2002.
- Pradier, J.-M. 'Care', 'cure' or illusion? *Theatre and Cognitive Neuroscience*. Ed. by Clelia Falletti, Gabriele Sofia, Victor Jacono. London: Bloomsbury Publishing, 2016, p. 191–195.
- Schininà, G. Here we are: Social theatre and some open questions about its developments. *The Drama Review*, Vol. 48, No. 3, 2004, p. 18–19.

Social theatre as a healing practice

SUMMARY. Throughout history, theatre artists have almost always borne the romanticised image of a “healer” of society, but there is very little scientific research in this direction in Lithuania. However, during a pandemic or another crisis in society, the question of whether theatre has value and real impact becomes increasingly important to both practicing artists and art theorists. By reviewing the historical context both of theatre and medicine and analysing the recent research based on cognitive science, an attempt is made to explore whether theatre can heal in any scientific or psychoanalytical way. Research reveals that theatre practices can protect against the cognitive decline that occurs with age and may reduce or eliminate brain-related diseases such as Alzheimer’s. Theatrical practice strengthens the temporal lobe in the brain, which is responsible for the formation and storage of memory and is associated with the loss of cognitive functions. By navigating through the psychoanalytical point of view, it is argued that social theatre might help release the suppressed emotions caused by past traumas. Also, the text explores the potential of social theatre to reduce social exclusion, discrimination, and possibility to increase the acceptance of marginalised members of the community.

KEYWORDS:

social theatre, therapy,
emotion, cognition,
catharsis.